

Komu zatopí hromadné žaloby? Poctiví podnikatelé se bát nemusí

Poslední dobou se hodně mluví o hromadných žalobách. Co tento zákon změní a jak se může dotknout podnikatelů a firem?

JANA LANGEROVÁ Dnes

Doba čtení: 8 minut

Zákon o hromadném řízení je nyní ve fázi návrhu, který vláda dne 6. března 2020 předložila Poslanecké sněmovně. Jeho text se ještě může v průběhu legislativního procesu změnit, ale jeho podstatou je, aby se mohli spotřebitelé hromadně domáhat finanční kompenzace v případech, kdy je individuální postup neefektivní.

Podobný procesní nástroj je k dispozici už ve většině zemí EU a ke konci se chýlí i připravovaná směrnice, která má kolektivní vymáhání nároků zpřístupnit v celé EU.

Co se dozvíte v článku:

- [O co jde?](#)
- [Co zákon přinese?](#)
- [Kdo může podat žalobu?](#)
- [Vliv na podnikatele a firmy.](#)
- [Kde by se daly využít?](#)

O co jde?

Návrh zákona o hromadném řízení reaguje na problematiku civilních řízení s větším množstvím poškozených spotřebitelů, kterým by se za normálních okolností z časových a finančních důvodů nevyplatilo podávat žalobu pro bagatelní nárok. Návrh zákona si klade za cíl komplexně upravit hromadné vymáhání práv v oblasti spotřebitelských sporů. „*Přijetí navrhované nové právní úpravy by mělo umožnit projednat stejné nebo obdobné nároky více osob vzniklé ze vztahu mezi podnikatelem a spotřebitelem v jednom řízení. Znamená to, že na jedné straně řízení bude skupina spotřebitelů a na druhé straně podnikatel, proti němuž je vedeno,*“ vysvětluje na úvod ANDRZEJ BRANNY z [V4 Legal](https://www.v4legal.cz/) (<https://www.v4legal.cz/>).

Návrhem zákona má být upraven způsob, pomocí něhož se větší počet lidí, kterým byla například způsobena škoda stejným škůdcem, může domáhat náhrady takové škody či jiného nároku společně, aniž by bylo třeba vést velký počet separátních soudních řízení. Tito žalobci potom budou mít společného zástupce. „*Mezi hlavní cíle navrhovaného zákona patří odbřemenění soudů od velkého množství prakticky stejných žalob, zajištění větší hospodárnosti řízení jak pro strany, tak pro stát a kultivace podnikatelského prostředí,*“ dodává MARTIN DANČIŠIN, Partner z [Glatzova & Co](http://www.glatzova.com/) (<http://www.glatzova.com/>).

Co zákon přinese?

Podle ředitelky [dTestu](https://www.dtest.cz/) (<https://www.dtest.cz/>), EDUARDY HEKŠOVÉ, jde především o reakci na celkový společenský a ekonomický vývoj ve 21. století, který souvisí s rozvojem moderních komunikačních technologií. Dnes je možné, aby tisíce lidí uzavřely s jednou společností smlouvy v řádech několika minut. Na tento vývoj je nutné reagovat i z hlediska práva, protože dosavadní procesní postupy jsou založené na přísně individuálním charakteru soudního řízení. „*Jestliže je možné uzavírat smlouvy ve dříve nemyslitelných množstvích v podstatě okamžitě a napříč několika státy, je nutné na to reagovat také poskytnutím náležitě ochrany spotřebitelům,*“ doplňuje.

Přečtěte si: [Pasti na zákazníka: Energošmejdi, zprostředkovatelské e-shopy a nefér seznamky](#)

(<https://www.podnikatel.cz/clanky/pasti-na-zakaznika-energoshmejdi-zprostredkovatelske-e-shopy-a-nefer-seznamky/>)

Zákon tak přináší velké změny jak do právní oblasti, tak i podnikatelské a bude mít nepochybně dopady i na ekonomiku. Přinese častější vymáhání drobných (tzv. bagatelních) nároků, a tím i nové náklady podnikatelům (spojené s potřebou připravit se na nové předpisy, pojistit se proti hromadným žalobám nebo tvořit rezervy na hromadné spory a odškodnění či mimosoudní vyrovnání atd.). Přinese také velké změny do oblasti soudnictví – zejména zpočátku je třeba počítat s vyšší mírou nejistoty a

nepředvídatelnosti výsledku soudních řízení, hromadná řízení také budou odborně i finančně náročnější a delší. „Myslím, že můžeme bez nadsázky říct, že hromadná žaloba, bude-li schválena, revolučně promění české civilní soudní řízení i podnikatelské prostředí,“ říká KATEŘINA ŠVEŘEPOVÁ, vedoucí advokátka z advokátní kanceláře Císař, Češka, Smutný. (<https://www.akccs.cz/>).

Kdo může podat žalobu?

Žalobcem může být poškozený spotřebitel jako člen skupiny nebo neziskové osoby (například dTest), který musí být až na výjimky zastoupen advokátem. „Zásadní podmínkou pro zahájení hromadného řízení představuje minimální počet 10 členů skupiny, kteří mají stejné nebo obdobné nároky v dané věci,“ podotýká Andrzej Branny. „Skupina osob, které uplatňují svůj nárok a kterým by se v běžném řízení říkalo žalobci, mají v řízení o hromadných žalobách omezená práva a nejsou za žalobce považovány. Na druhou stranu nenesou však náklady řízení a odpovědnost za vedení sporu,“ vysvětluje Martin Dančišin.

Hromadnou žalobu může tedy podat:

- Člen (zástupce) skupiny – osoba s nárokem, který je pro skupinu příznačný a současně podala žalobu;
- Zájmová osoba – nezisková organizace, jejímž hlavním úkolem je ochrana práv a oprávněných zájmů určité skupiny osob;
- Spotřebitelská nezisková osoba – pokud má v souladu se svým hlavním účelem oprávněný zájem na ochraně práv nebo oprávněných zájmů, o nichž se má řízení vést.

Neziskovou osobou je (zjednodušeně) osoba, jejímž účelem není dosahování zisku a současně po nějakou dobu (2 roky) se věnuje ochraně zájmů, o které má jít v hromadném řízení. „Těch podmínek je tam víc, ale tyhle dvě lze označit za definiční a podstatné. Žádná podmínka certifikace či registrace se nevyžaduje, takže to, zda v konkrétním případě podává hromadnou žalobu oprávněná osoba, bude zkoumat až soud po zahájení řízení,“ vysvětluje Kateřina Šveřepová. Ta dále uvádí, že neziskových osob je v ČR registrováno více než 140 tisíc, ale jen 25 % z nich je aktivních. Patří sem nejrůznější více či méně uzavřené spolky, zájmové osoby, odborové svazy nebo komory. „Potenciálně je tedy těch možných žalobců velmi velmi mnoho,“ dodává.

Další podmínky pro podání žaloby uvedenými osobami se liší podle toho, zda se jedná o přihlašovací nebo odhlašovací řízení. Jedná se o dva druhy řízení o hromadné žalobě. „U přihlašovacího řízení se všichni, kteří chtějí svůj nárok, musí do řízení přihlásit, zatímco u odhlašovacího řízení se ho účastní bez dalšího automaticky, neodhlásí-li se ve stanovené lhůtě. Pro odhlašovací řízení jsou zákonem stanoveny přísnější podmínky,“ popisuje Martin Dančišin dále. „Kromě spotřebitelské neziskové osoby musí ten, kdo chce řízení zahájit, obstatat písemný souhlas alespoň 10 členů skupiny v případě přihlašovacího řízení (opt-in) nebo 100 členů skupiny v případě řízení odhlašovacího (opt-out),“ upřesňuje Eduarda Hekšová.

V současném návrhu zákona je těžiště na spotřebitelských neziskových organizacích, jelikož v hromadném řízení je možné řešit pouze spory mezi podnikateli a spotřebiteli. Hromadnou žalobu tedy může podat spotřebitelská nezisková osoba, případně jiná nezisková osoba, pokud její hlavní účel koresponduje s předmětem řízení. Na soud se dále mohou obrátit také přímo spotřebitelé. Případné domněnky o zneužití řízení ke konkurenčnímu boji jsou tedy liché. „Nezisková osoba navíc musí v dané oblasti aktivně působit alespoň 2 roky, a pokud soud kdykoliv zjistí, že žaloba byla podána ve zjevně zneužívajícím úmyslu, zejména s cílem poškodit skupinu nebo neoprávněně poškodit žalovaného nebo osobu, která se účastní hospodářské soutěže, buď ji vůbec nepřipustí, nebo řízení o ní zastaví,“ vysvětluje Eduarda Hekšová.

Vliv na podnikatele a firmy

Hromadného řízení mohou využít i podnikatelé a malé firmy. Pokud by jim například vznikla škoda tím, že nakoupili vozy s podvodně uváděnými parametry, mohou se domáhat náhrady takové škody společně s běžnými spotřebiteli. „Návrh zákona se snaží zabránit jeho zneužití za účelem nátlaku či vydírání větších společností, a to zejména úpravou jednotlivých fází řízení, kdy nejprve by soud měl zkoumat základní podmínky pro podání žaloby v neveřejném řízení,“ popisuje PETR MUNDL, advokát z Glatzova & Co.

Podnikatelé mohou být ohroženi tím, že návrh zákona umožňuje podat hromadnou žalobu velkému množství spotřebitelů, kteří by jinak žalobu nepodali kvůli vysokým nákladům (v poměru k nízké výši jejich nároků). „Dále by podnikatele mohla ohrozit skutečnost, že státu propadne spotřebiteli nevyzvednutá část peněžních prostředků, které podnikatel složil do úschovy soudu na základě pravomocného rozhodnutí soudu v odhlašovacím hromadném řízení,“ vyjmenovává MICHAELA KOBLASOVÁ specializující se soudní a rozhodčí řízení v Weinhold Legal (<https://www.weinholdlegal.com/>).

Fintám na spotřebitele jsme se věnovali v článku Za finty se slevami pokuty v horentních výškách. Co se na zákazníka zkouší? (<https://www.podnikatel.cz/clanky/za-finty-se-slevami-zaplati-prodejci-pres-30-mil-korun-co-na-zakazniky-zkousi/>)

Podle Martina Dančišina se na základě zahraničních zkušeností předpokládá, že úprava hromadných žalob bude mít vliv na velké společnosti poskytující služby či prodávající zboží velkému množství spotřebitelů. Očekává se, že tyto společnosti si začnou dávat více pozor na to, zda neúčtují některé poplatky spotřebitelům neoprávněně či například neposkytují (lehce) vadnou službu či zboží. „*To proto, že v zemích, kde jsou hromadné žaloby upraveny, je pro spotřebitele daleko jednodušší vymáhat po větších společnostech i malé nároky. Je-li takových spotřebitelů nadto hodně, může větší množství malých nároků znamenat v součtu vysoký celkový nárok, a tedy i velké problémy pro žalovanou společnost,*“ vysvětluje a dodává, že z USA je známý například hromadný spor o nedostatečnou délku „foot-long“ sendviče, tedy sendviče o délce jedné stopy.

Možnost hromadného řízení má také napomoci zajistit, aby podnikatelé, kteří nedodržují zákonná pravidla, čímž křiví hospodářskou soutěž, museli nést ekonomické následky takového jednání. Jde tedy o narovnání tržního prostředí, aby se neférové a protizákonné jednání nevyplácelo. Každý podnikatel, který nedodržuje zákony na ochranu spotřebitele, totiž nepoškozuje jenom spotřebitele, ale také všechny podnikatele, kteří zákony dodržují, i když to pro ně není vždy jednoduché. „*Řádné a poctivé podnikatele a malé firmy tedy připravovaný zákon zcela jistě neohrozí, naopak jim pomůže,*“ zdůrazňuje Eduarda Hekšová.

Kde by se daly využít?

Hromadné žaloby se daly využít v každém případě, kde bylo podobným jednáním poškozeno 10 a více spotřebitelů. Eduarda Hekšová v českém prostředí zmiňuje relativně nedávnou kauzu s bankovními poplatky, v níž by hromadné řízení umožnilo jednoduše a naráz určit, zda jsou požadavky zákazníků té či oné banky oprávněné. Další skupinou jsou podle ní „energošmejdi“ a smluvní pokuty, které účtují. „*Často jsou ve smlouvách sjednávány absolutně neurčitě nebo jsou spotřebitelům účtovány v případech, kdy to podle zákona a judikatury našich soudů není možné. Zákon o hromadném řízení by umožnil desítkám či stovkám spotřebitelů poškozených jednou společností sdružit se a žádat u soudu kompenzaci společně,*“ dodává.

O energošmejdch jsme psali v článku [Energošmejdi to zkouší opět po telefonu: Stačí jedno „ano“ a průsvih je na světě](https://www.podnikatel.cz/clanky/energosmejdi-to-zkousi-opet-po-telefonu-staci-jedno-ano-a-prusvih-je-na-svete/) (<https://www.podnikatel.cz/clanky/energosmejdi-to-zkousi-po-telefonu-staci-jedno-ano-a-prusvih-je-na-svete/>).

Známým použitím hromadných žalob je aféra Dieselgate, výrobce automobilů Volkswagen. „*V Německu je žalována společnost Volkswagen za podvádění s emisemi. Volkswagen nainstaloval do svých aut speciální software, který umožnil manipulovat s testy emisí aut. Pro žalobu byl využit institut hromadné žaloby, ke které se připojilo 470 tisíc klientů,*“ konkretizuje Andrzej Branny. Kateřina Šveřepová vzpomíná kauzu spojenou s herbicidem Roundup. V rámci ní se američtí spotřebitelé domáhají náhrady z důvodu údajných rakovinotvorných účinků přípravku. Společnost vyrábějící herbicid se však nyní rozhodla přistoupit na vyrovnání, a to navzdory skutečnosti, že je přípravek obecně považován za neškodný a v rámci Evropské unie je běžně využíván.

Michaela Koblasová říká, že obecně by bylo možné hromadnou žalobou uplatnit nároky spotřebitelů na náhradu škody způsobené vadou výrobku nebo práva vyplývající z tzv. formulářových smluv, neboť v těchto případech je pravděpodobné, že se uplatňovaná práva budou vyznačovat stejným či obdobným skutkovým nebo právním základem. „*V českém prostředí (zatím) institut hromadné žaloby neexistuje, je proto potřeba být opatrný a nepodlehnout výzvám, za kterými mnohdy stojí jen ziskuchtiví spekulanti,*“ upozorňuje závěrem Kateřina Šveřepová.